

Aljászaf maradt az utolsó ember a városban. „A Magasságbelire esküszöm – fogadta –, hogy emberi testben születtem, és emberi testben halok meg.” És utolsó leheletéig törekedett, hogy ember maradjon.

6 Intizár Huszain

AZ UTOLSÓ EMBER

Három nappal korábban eltűntek a majmok a városból. A lakók előbb csodálkoztak, aztán megőrültek, hogy nincs többé majom, ami tönkreteszi vetésüket és kertjüket. De az ember,

aki megtiltotta, hogy szombat napján halásszanak, azt mondta, hogy a majom bennük van, de ők nem látják. Nekik ez nem tetszett, és visszakérdeztek:

– Csúfot űzöl belőlünk?

Erre ő azt válaszolta:

– Bizony, ti űztetek csúfot Istenből, mikor szombat napján halásztatok, mivel Ő megtiltotta e napon a halfogást, ti mégis halásztatok. Tudjátok meg, hogy nagy csúfot fog belőletek űzni.

Harmadnapra rá történt, hogy Aljázár szolgálólánya, Gadzsardam belépett Aljázár hálósobájába, és rémülten hőkölt hátra Aljázár feleségéhez. Akkor Aljázár felesége lépett Aljázárhoz, és ő is döbbenetben tért vissza. A hír hamarosan elterjedt, mire az emberek még messziről is eljöttek Aljázár házába, és hálósobájába belépve szinte kővé meredtek. Mert Aljázár hálósobájában Aljázár helyén egy nagytestű majom pihent. Aljázár volt, aki a legutóbbi szombat napján a legtöbb halat fogta.

Aztán továbbadták a hírt, hogy a drága Aljázár majommá változott. Ezen valaki hangosan fölnevetett:

– Tréfálsz velem! – szakadt ki belőle, és nevetett egészen addig, míg ki nem vörösödött, és fogsora előre nem nyomult. Arca pedig lassan megnyúlt, és ő is majommá változott. Erre a másik olyan nagyon elámult, hogy tátva maradt a szája. Szeme egyre nagyobbra nyílt a csodálkozástól. És belőle is majom lett.

És akkor ibn Zablúnt látva Aljáb megijedt:

– Ő, Zablún fia, mi lett veled, hogy az arcod így eltorzult? – Ibn Zablúnak nem tetszettek ezek a szavak, és haragjában a fogát vicsorgatta. Akkor Aljáb még jobban megrémült és felkiáltott: – Ő, Zablún fia, sirat az anyád. Bizony történt veled valami.

Ibn Zablún dühében elvörösödött. Fogát vicsorgatta, és ráugrott Aljábra. És akkor Aljábot félelem kerítette hatalmába. Ibn Zablún arca egyre jobban torzult a dühtől, Aljábé pedig egyre jobban torzult a félelemtől.

Ibn Zablún magán kívül volt haragjában. Aljáb magába görnyedve remegett félelmében. És az egyik dühe összefonódott a másik rémületével. Arcuk folyamatosan torzult. Aztán végtagjaik deformálódtak, hangjuk elváltozott, szavaik pedig egymásba folytak, és artikulálatlan hangokká váltak. És aztán azok az artikulálatlan hangok vad vinnyogássá változtak. 7
És mindketten majommá lettek.

Aljászaf, aki mindőjük között a legokosabb volt, és aki a legutolsó pillanatig ember maradt, ijedten megszólalt:

– Ó, emberek, bizonyos, hogy valami történt velünk. Gyerünk, menjünk vissza ahhoz az emberhez, aki megtiltotta, hogy szombat napján halásszunk.

És akkor Aljászaf a többiekkel együtt elment annak a házához. Sokáig döngette az ajtaját, és kiáltozott neki, ám dolgavégezetlenül kellett visszatérnie.

– Az, aki figyelmeztetni szokott, hogy ne halásszunk szombat napján – jelentette fennhangon –, eltávozott közülünk. Ha belegondolunk, ez rosszat jelent.

Az emberek erre remegni kezdtek, és hatalmas félelem kerítette őket hatalmába. Rémületükben kilapult az orruk, és arcvonásaik eltorzultak. Aljászaf megfordult, és kővé meredt: a mögötte jövő emberek mind majommá váltak. Körülnézett, de majmokon kívül senkit sem látott.

Tudnivaló, hogy a település tengerparti város volt hatalmas kapujú, nagy, tornyos házakkal. Piacán hangosan csörögtek az edények, és az emberek egymás lábát taposták. Ám egyik pillanatról a másikra teljesen kiürült a piac is, a sok, hatalmas kapujú ház is. És a lenyűgöző tornyok között, a magas tetőkön mindenütt csak majmokat lehetett látni. Ahogy Aljászaf körülnézett, rájött, hogy ő az egyetlen ember, és ettől a gondolattól meghűlt benne a vér. De ekkor eszébe jutott Aljáb meg az, hogy a rémülettől hogyan torzult el az arca és vált majommá. És akkor Aljászaf legyűrte félelmét, és fogadalmat tett: „A Magasságbelire esküszöm, hogy emberi testben születtem, és emberi testben halok meg.”

És felsőbbrendűsége tudatában nézte elkorcsosult korábbi embertársait.

– Bizony, nem vagyok közülük való – mondta. – Ezek majmok, én viszont embernek születtem. – És megundorodott embertársaitól. Látta vörösen csillogó arcukat meg szőrrel borított testüket, és az undortól megnyúlt az arca. Azt vette észre, hogy az erős utálattól alakja torzulni kezd.

Aljászaf, ne érezz undort, mondta magában, mert az undor átváltoztatja az emberi testet! És felhagyott az undorral.

Aljászaf felhagyott az undorral, és így szólt:

– Bizony, hogy közülük való voltam! – És emlékezetébe idézte azokat a napokat, mikor közöttük járt. És szívét betöltötte szerelem. Emlékezett Akhzar lányára, aki olyan volt, mint egy a fáraó szekere elé fogott tejfehér lovak közül. És hatalmas házának kapui ciprusból, kapuláncai fenyőből voltak. Ettől Aljászafnak eszébe jutottak az elmúlt idők, mikor hátulról ment be abba a cipruskapus, fenyőláncos házba, és a tetőszoba ágya után tapogatózva kutatott szíve vágya után. És látta, hogy annak hosszú haja harmattól nedves, melle remeg, mint az őzborjú, hasa mint egy kis búzadomb, és mellette kerek illatszerkészítő van. És Aljászaf elmélázott Akhzar lányának emlékén. Az őzborjúra, a kis búzadombra és a kerek illatszerkészítőre emlékezve a cipruskapus, fenyőláncos házhoz ért. Látta az üres házat, és a tetőszoba ágya után tapogatózva kutatott szíve vágya után.

– Ó, Akhzar lánya, merre vagy? – hívta. – Ó, szívem vágya! Nézd, megérkezett a legszebb évszak, kiszökdültek és kinyíltak a virágágyások. A gerlicék szárnyukat csapkodják a fák ágain. Merre vagy? Ó, Akhzar lánya! Ó, a tetőre kitett ágyban pihenő, az erdőkön futó őzekre és a sziklahasadékokban megbúvó galambokra kérlek, jöjj le ide! Gyere hozzám, mert reád vágyik szívem! – Aljászaf újra meg újra hívta, és elszomorodott. Akhzar lányára gondolt, és sírva fakadt.

Aljászaf Akhzar lányára gondolt, és sírt. De hirtelen eszébe jutott Aljázár felesége, aki sírt, mikor férjét majomtestben látta. Bár csuklásszerű zokogása folytatódott, ahogy könnyei hulltak, úgy torzult el gyönyörű teste. Aztán zokogása egyre vadabbá vált, és ő is átalakult majommá. Akkor Aljázárnak eszébe jutott, hogy Akhzar lánya azok közé került, akik közül való volt. És bizonyos, hogy akik közül való valaki, azok között támad majd fel.

„Ó, Aljászaf – mondta magában –, ne szeresd, hacsak nem akarsz közéjük tartozni! És felhagyott a szerelemmel.

Aljászaf felhagyott a szerelemmel, és elfogta a nevetés korábbi embertársainak csillogó vörössége és kunkorodó farka láttán. És eszébe jutott Aljázár felesége, akit a város szépségei között tartottak számon. Olyan volt, mint egy pálmafa, és melle mint a szőlőfürt. És Aljázár azt mondta neki, hogy még az élete árán is leszakítja azt a fürtöt. És az a szőlőfürtös nő vágytól gyötörve elindult a tengerpart felé. Aljázár követte, és leszakította a gyümölcsöt, és a házába vezette a pálmafát. És most az egy torony tetején ülve csipkedi és eszi Aljázár bolháit. Mikor látta, hogy Aljázár remegve felemelkedik, asszonya pedig bizonytalan lábon áll fel, olyan hangosan nevetett, hogy úgy érezte, az egész város visszhangozza. Maga is elcsodálkozott, hogy milyen hangos. Ám hirtelen eszébe jutott az ember, aki nevetés közben vált majommá.

„Ó, Aljászaf – figyelmeztette magát –, ne nevesd ki őket, nehogy olyaná tegyen a kacagásod!” És felhagyott a nevetéssel.

Aljászaf felhagyott a nevetéssel. És felhagyott a szerelemmel és az undorral, a haraggal és az együttérzéssel, a sírással és a nevetéssel és minden érzellemmel, és egykori embertársait többé nem tekintve társnak megszakított velük mindennemű kapcsolatot. Azzal, hogy ugrálnak a fákon, vicso- 9
rognak és hörögnek, érett és éretlen gyümölcsökön veszekednek, és véresre marják egymást, embertársai mindaddig megríkázták, megnevettették vagy olyan haragra gerjesztették, hogy fogát vicsorgatta rájuk, és megvetette őket. Így történt, hogy látván, egymással harcolnak, haragra gerjedt, és fennhangon megszidta őket. Ám maga is elcsodálkozott a hangján. Néhány majom közönyösen rátekintett, majd visszatért a veszekedők közé. Aljászaf szavai értelmüket veszítették, és közte meg volt embertársai között minden kapcsolat megszakadt. És sajnálta, hogy így történt. Aljászaf sajnálta volt embertársait, saját magát és a szavait. Sajnálta őket, hogy elvesztették a beszédet. Sajnálta magát, hogy szavai üresen kongnak. Belegondolt, hogy igazi gyásznap ez: meghaltak a szavak. És Aljászaf elsiratta a szavakat, majd csendben maradt.

Aljászaf csendben maradt, és felhagyott a szerelemmel meg az utálattal, a haraggal és az együttérzéssel, a sírással és a nevetéssel. Egykori embertársait többé nem tekintve társainak, maga mögött hagyta őket, és emberi mivoltában keresett menedéket. Aljászaf lett az egyetlen sziget a lét óceánján. Sehova nem kapcsolódva, a mély vizek közepén a szárazság egyetlen jele. És a sziget azt mondta, hogy a mély vizek közepette is megmutatja, hogy létezik föld.

Aljászaf tudta, hogy számára mi az emberi lét szigete, és harcba kezdett a vizek mélysége ellen. Védőgátat emelt maga köré, hogy se szerelem, se gyűlölet, se harag, se együttérzés, se szomorúság, se öröm ne támadjon rá. Hogy érzelmek semmiféle folyama ne sodorja magával. És Aljászaf meggyűlölte az érzelmeket. Mikor elkészült a gátal, úgy érezte, hogy kő került a szíve helyére.

– Ó, Istenem – szólt aggódva –, most belülről változom.

Megnézte külsejét, és gyanítani kezdte, hogy az a kő szétterjed, és előjön. Hogy formás tagjain bőre elszíneződik, vére megsavanyodik. És akkor még nagyobb figyelemmel vizsgálta magát, és még nagyobb kísértések fogták el. Azt vette észre, hogy testét elborítja a szőr, haja megkeményedik, színe elváltozik. És meggyűlölte a testét, és lehunyta a szemét. Félelmében egyre jobban magába fordult. Úgy érezte, hogy combja és karja megrövidül, feje összezsugorodik, és még jobban megrémült. És tagjai a félelemtől még inkább zsugorodni kezdtek, és úgy érezte, hogy teljesen elveszett.

És Aljászafnak eszébe jutott Aljáb, aki félelmében összehúzódott, és majommá vált. És elhatározta, hogy ugyanúgy úrrá lesz belső félelmén, ahogyan úrrá lett a külsőn. És Aljászaf maga alá gyűrte a belső félelmet.

És összezsugorodott tagjai újra kiengedtek és megnyúltak. És teste fellazult, ujjai megnyúltak, haja megnőtt és az égnek állt. Tenyere és talpa kilapult és kifinomodott, ízületei fellazultak. És elbizonytalanodott, hogy vajon most az egész teste szétesik-e. Akkor erős elhatározással összeszorította 10 fogát, és ökölbe szorította a kezét. És összeszedte magát.

Mivel eltorzult tagjai látványát nem bírta elviselni, behunyta a szemét. Behunyt szemmel azt érezte, hogy teste egyre csak változik. Ijeden kérdezte, hogy vajon ő többé már nem ő maga-e. E gondolatra hevesen kalapálni kezdett a szíve. Réműletében kinyitotta egyik szemét, és egy pilantást vetett magára. Megnyugodva vette észre, hogy teste pontosan olyan, amilyen eddig volt. Teljesen kinyitotta a szemét, alaposan megvizsgálta tagjait, és megállapította, bizonyos, hogy emberi testben van. De ezután valahonnét ismét felmerült a kétely, hogy teste talán mégis változik és torzul, s ismét becsukta a szemét.

Aljászaf becsukta a szemét. És mikor becsukta a szemét, befelé fordult, és azt érezte, hogy egyre mélyebbre merül egy sötét kútba. Fájdalommal eltelve szólt:

– Ó, Istenem, odakint is a pokol van. – És ahogy süllyedt a sötét kútba, követték volt embertársainak asszonyai, és az elmúlt éjszakák körülfogták. Aljászaf visszagondolt rá, mikor az emberek szombat napján halásztak. Annyi halat fogtak, hogy kezük megtelt, a tenger pedig kiürült. Egyre mohóbbak lettek. És szombat napján is elkezdtek halászni. És akkor az ember, aki tiltotta, hogy szombat napján halásszanak, így szólt:

– A Fennvaló Úrra mondom, aki a mélységes vizű tengereket alkotta, és aki a tengert a halak menedékévé tette, hogy a tenger mértéktelen kapzsíságtok elől menedéket kér. Ezért tehát szombat napján hagyjatok fel a halak bántalmazásával, nehogy mindez a saját életetek bántalmazásához vezessen.

És Aljászaf megesküdünt a Magasságbelire, hogy nem fog szombat napján halászni. Aljászaf eszes ember volt. A tengertől nem messze gödröt ásott, és egy csatornával összekötötte a tengerrel. És szombat napján a halak a víz felszínén odaértek, a csatornán át a gödörbe úsztak. És a szombatot követő napon Aljászaf nagyon sok halat fogott. És akkor az ember, aki tiltotta, hogy szombat napján halásszanak, ezt látván így szólt:

– Tudd meg, hogy aki megcsalja Istent, azt Isten is becsapja majd. És teljesen bizonyos, hogy sokkal jobban becsapja. – És Aljászaf most erre emlékezett, és bánta tettét, és eszébe jutott, hogy őt most megcsalják. Abban a pillanatban teljes létezése ámitásnak tűnt. És akkor leborult Isten színe előtt:

– Ó, Teremtő, miért csalsz meg engem? Olyannak teremtettél engemet, amilyennek teremthetél. A legnagyobb formába öntöttél, és most

nyomorult majomtestbe kényszerítesz. – És Aljászaf a helyzetét végiggondolva sírva fakadt. Gátja, amit maga épített, megrepedt, és a tengervíz beömlött a szigetre.

Aljászaf végiggondolta helyzetét, és zokogott, és hátat fordítva a majmokkal teli városnak a pusztaság felé indult, mivel a település még a pusztaságnál is elhagyatottabbnak tűnt neki. És a falakból meg
11
tetőből álló otthon ugyanúgy, mint a szavak, elvesztette jelentését. Az éjszakát egy fa ágai közé rejtőzve töltötte.

Mikor reggel felébredt, egész teste sajgott, és gerince fájt. Végigtekintett meggörnyedt testén, ami abban a pillanatban még görnyedtebbnek látszott. Rettegve figyelte, hogy még mindig önmaga-e, és abban a pillanatban arra gondolt, hogy bárcsak lenne még egy ember a városban, aki meg tudná neki mondani, hogy ő még mindig ember-e. Ahogy ez eszébe jutott, azt kérdezte magában, hogy az embernek maradáshoz szükséges-e, hogy emberek között legyen. És ő maga jutott arra a megállapításra, hogy kétségtelen, Ádám önmagában nem volt teljes, és hogy az ember a másik emberhez kötődik. És hogy minden lény az övéi között nő fel. Amint ezt végiggondolta, kétség kerítette hatalmába, és felkiáltott:

– Ó, Akhzar lánya, merre vagy? Nem vagyok teljes nélkülöd. – És ekkor megrohanta a remegő őzgidák, a búzahalom és a gömbölyű szantálcsésze emléke. A tengervíz még jobban elárasztotta a szigetet. – Ó, Akhzar lánya – kiáltott hangosan fájdalomában –, te, aki után szívem vágyódik! Megkereslek a magas tetőkre kitett ágyakban, az óriási fák sűrű lombjai és a magas tornyok között. Esküszöm neked az ug-rándozva futó tejfehér kancákra! Esküszöm neked a magasba repülő galambokra! Esküszöm neked a harmatozó éjszakára! Esküszöm neked a testbe leszálló éjszakai sötétre! Esküszöm neked a sötétségre és az álomra és az álomtól elnehezülő szempillákra. Gyere hozzám, mert szívem utánad vágyakozik!

És ahogy mindezt kiáltotta, szavai mint a lánc szemei egymásba keveredtek. Olyan volt, mintha az értelmes szótagok eltűnőben lennének, mintha átalakulóban lenne a hangja. És Aljászaf változó hangját figyelte, és visszagondolt ibn Zablúnra és Aljábura, hogy miképp alakult át fokozatosan az ő hangjuk. Elképzelte a saját torzuló hangját, és megrémült. És az ötlött fel benne: „Jaj, Istenem! Átváltoztam!” És akkor az a furcsa gondolat jutott eszébe, hogy bárcsak lenne ott valami, amiben megtekinthetné az arcát. De mindez nagyon is valószínűtlennek látszott. És felkiáltott fájdalomában, hogy „Istenem, miképp tudjam meg, hogy átváltoztam-e?”.

Aljászaf először arra gondolt, hogy visszatér a városba, de aztán maga is megriadt ettől az ötlettől. És reszketés fogta el a város magas, üres házaitól.

És az erdő hatalmas fáí egyre jobban vonzották maguk felé. A városba való visszatéréstől megijedve Aljászaf egyre mélyebbre hatolt az erdőben. Már messze jutott, mikor észrevett egy nyugodt vizű tavat. Leült, ivott belőle, és felüdült. Ahogy eközben bámulta a gyöngytiszta vizet, megrémült: 12 "ez volnék én?". Meglátta ugyanis arcát a vízben, és felsikoltott. És Aljászafot maga alá gyúrte Aljászaf sikolya. És elfutott onnan.

Aljászafot maga alá gyúrte Aljászaf sikolya, és semmire sem figyelve egyre csak futott. Mintha a tó üldözné. A futástól megfájdult a talpa, és egyre laposabb lett. Dereka is gyötörni kezdte. Ámde ő egyre csak szaladt. Derékfájása egyre erősebb lett, és úgy érezte, hogy gerince meg akar görbülni. Hirtelen lehajolt, és eltorzult tenyerével megtámaszkodott a földön, Akhzar lányának szagát szimatolva, mintha nyílból lőtték volna ki, négykézláb futásnak eredt.

(Fordította: Bangha Imre)

